

СПОЛЬСЬКА (ДОВБУШ) ОЛЕНА

(Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка)

Спольська (Довбуш) Олена. Випускниця Тернопільського музичного училища імені С. Крушельницької (клас фортепіано, викладач Кисловець С.М.) та Інституту мистецтв Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. В університетські роки навчання зацікавилась дослідженнями регіональної культури, зокрема окремих її субкультурних традицій. Науковою новизною роботи було предсталення сучасних записів традиційного календарно-обрядовий фольклору батьківщини Володимира Гнатюка (с. Велеснів Монастирського району Тернопільської області) та зроблений їх етнологічний, етномузикознавчий та культурологічний аналіз (науковий керівник доктор мистецтвознавства, професор Смоляк О.С.).

На даний час є аспіранткою Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (науковий керівник доктор мистецтвознавства, професор Шульгіна В.Д.) продовжую дослідження фортепіанної регіоналістики ХХ століття.

Олена СПОЛЬСЬКА (м. Тернопіль-Київ)

ШТРИХИ ДО ПРЕДСТАВЛЕННЯ ФОРТЕПІАННИХ КЛАСІВ ТНПУ ІМЕНІ В. ГНАТЮКА

Різноманітна діяльність викладачів виконавських інструментальних класів Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка, зокрема, класу фортепіано як основного музичного інструменту, має свою цікаву історію, демонструючи зв'язок із відомими виконавськими та виконавсько-педагогічними фортепіанними школами України, насамперед школою Львівської консерваторії імені М.В. Лисенка (сьогодні ЛНМА), і, одночасно, розвиваючи їх у процесі підготовки фахових музикантів-педагогів.

Мета публікації – проаналізувати напрямки концертної та просвітницької діяльності викладачів ТНПУ імені В. Гнатюка по класу фортепіано як основного музичного інструменту, опираючись на опубліковані матеріали, сайти, інтерв'ю, самоаналіз виконавсько-педагогічної діяльності як випускниці закладу.

Виклад основного матеріалу. Серед перших педагогів-піаністів, які започатковували класи фортепіано на базі факультеті підготовки вчителів початкових класів (ПВПК) Тернопільського педагогічного інституту (сьогодні – ТНПУ імені В. Гнатюка) були випускниці Львівської консерваторії імені М.В. Лисенка О. Алікберова (Лазаревська), Н. Турчин (Терещук), І. Зарудна, І. Побилець (Гринчук), Л. Проців, ряд педагогів Тернопільського музичного училища та ДМШ м. Тернополя, які працювали за сумісництвом: І. Тітяєва, Р. Новіцька та ін. На сьогодні клас фортепіано як основного музичного інструменту ведуть також вихованці ЛНМА імені М.В. Лисенка кандидати мистецтвознавства О. Гиса та С. Маловічко.

В рамках публікації зосередимося на окремих аспектах концертно-просвітницької діяльності викладачів фортепіано та студентів їх класів як складової процесу фахової діяльності, підготовки музиканта-педагога. Так, від початку заснування кафедри діяла «Шкільна філармонія» під керівництвом першої завідувачки кафедрою, кандидата педагогічних наук доцента А. Шинкаренко [2]. У рамках «Шкільної філармонії» у низці шкіл міста та Тернопільського району були представлені тематичні цикли програм концертів-лекцій із інструментальних та вокальних творів зарубіжних і вітчизняних композиторів, зразків сучасної музики. До музичних ілюстрацій залучалися піаністки О. Алікберова (Лазаревська), Н. Турчин (Терещук), І. Гринчук, Л. Проців, баяністи А. Найда і Б.Водяний, акордеоніст З. Стельмашук, бандуристка М. Ціж (Євгенєва), вокаліста О. Шолох, скрипалька О. Струк (Михайлюк) та ін.

Представимо детальніше концертно-просвітницьку традицію класу І. Гринчук. З матеріалів тогочасної періодики, спогадів та інтерв'ю дізнаємося про значне число сольних та ансамблевих виступів викладачів кафедри. Так, успішними були виступи із різноманітним репертуаром на сценах ТДПУ (ТНПУ імені В. Гнатюка), ПК «Березіль», «Ватра» та інших концертних майданчиках області дуетів, зокрема, І. Гринчук – О. Шолох (згодом – солістки Закарпатської філармонії, Закарпатського обласного музично-драматичного театру), І. Гринчук – М. Ціж (Євгенєвої) [1; 2].

Інструментальний дует М. Євгенєва – І. Гринчук презентував перед громадськістю міста окремі тематичні програми (музично-літературний вечір «Грай, бандуро, грай», 1988, програми до

Шевченківських свят), виступав на вечорах камерної інструментальної музики, впродовж проведення звітних концертів факультету, на презентаціях літературних та поетичних творів, підготовлених викладачами-філологами професором О. Куцою, доцентом М. Крупою, на фольклорному дійстві «Маланки», ініційованому викладачами-філологами, на сценах навчальних закладів міста та області, зокрема, із шефськими концертами у Коропецькій школі-інтернаті та ін., із агітацією до перших демократичних виборів в СРСР за професора Р. Гром'яка [1; 2].

Як згадує І. Гринчук [1], серед найбільш пам'ятних мистецьких заходів, у яких приймали участь вона та учні її класу, – вечори камерної інструментальної музики на факультеті та на сцені головного корпусу університету, літературно-музичні композиції, присвячені творчості українських поетів Б. Лепкого, В. Стуса, В. Симоненка, підготовлені спільно з членами НТШ, «Просвіти». Серед них: програма поетично-музичної композиції «Я все віддам для тебе, Україно», присвячена пам'яті відомого краянину поета Левка Крупи (2005 р.), участь у традиційних Шевченківських вечорах та ін.

Студентами класу репрезентовано низку тематичних фортепіанних проектів, серед них найбільш вдалих – музично-поетичні композиції «Три музичні портрети» (Д. Бортнянський, Й. Брамс, С. Франк), «Ліричний герой романтизму», «Від Д. Бортнянського – до М. Скорика», вечір фортепіанних дуетів та ін. З останніх, пам'ятних для І. Гринчук, – виступ в концерті на святкуванні 25-ліття факультету мистецтв ТНПУ імені В. Гнатюка.

Зазначимо, що традицією класу стали також концерти-звіти класу, програми для вечорів камерної музики, підготовлені спільно із студентами інших виконавських класів (скрипки, віолончелі, бандури) [1].

Прослідковуючи становлення виконавських традицій класу доцента І. Гринчук, представимо коротко її випускників, які здобували додаткову спеціалізацію як викладачі фортепіано. Серед перших – Н. Скалій, дипломантка Всеукраїнського міжвузівського конкурсу піаністів та вокалістів «Викладач-музикант ХХІ століття» (Луганськ, 1998). У конкурсній програмі прозвучали Соната ор. 7 е-moll Е. Гріга, Угорська рапсодія № 11 Ф. Ліста, обов'язковий твір Прелюдія Г. Ковальової (написаний автором до конкурсу), у III-му турі (як фрагмент уроку чи виховного заходу), прозвучали «Шість мініатюр на українські теми» як ілюстрація бесіди «Відроджувані імена. Василь Барвінський (до 110-річчя з дня народження)» (Програма конкурсу) [1]. Цикл мініатюр нашого славетного земляка вперше прозвучав тоді у Луганську, викликавши інтерес до його трагічної постаті і великого таланту.

Н. Скалій успішно реалізувала себе у дуеті з С. Гайдою (Марчук), яка на сьогодні є викладачем по класу флейти і артисткою академічного симфонічного оркестру Тернопільської обласної філармонії, у дуеті з Ж. Кливець (Адамовської) (віолончель), яка сьогодні є артисткою академічного симфонічного оркестру Тернопільської обласної філармонії та оркестру Тернопільського академічного театру імені Т. Шевченка.

Цікаві творчі програми представляли фортепіанні тріо: О. Малиновський (скрипка), Т. Сторчик (віолончель), Н. Скалій (фортепіано); Л. Вовк (скрипка), Ж. Кливець (віолончель), М. Стецишин (фортепіано), підготовлені разом з викладачем О. Струком (Михайлюк). Н. Скалій виступала також з «Галицьким камерним оркестром» під орудою В. Феленчака, сьогодні – народного артиста України [1; 2].

Творчо реалізувалася і випускниця класу С. Жмінка – дипломантка II Міжнародного фестивалю слов'янської фортепіанної музики (Мелітополь, 2000), у якому змагалися студенти мистецьких закладів України, Білорусії (Мінськ), Росії (Санкт-Петербург). Міжнародне журі високо оцінило її виконання Прелюдії і фуґи на українські теми Н. Нижанківського, Варіацій «Українка» Й. Витвицького. С. Жмінка залучалася до виступів на різних мистецьких акціях, звітах факультету. Сьогодні вона – педагог по класу фортепіано, концертмейстер ЦДТ м. Тернополя [1; 2].

Дипломанткою V Міжнародного фестивалю слов'янської фортепіанної музики (Мелітополь, 2004) стала випускниця класу Ю. Панькевич. Журі відмітило її інтерпретацію Гавоту F-dur М. Лисенка, «Київського триптиху» Б. Фільца. Ю. Панькевич успішно виступила також на V Міжнародному фестивалі-конкурсі молодих виконавців «Кримська весна – 2006» (Ялта). Ю. Панькевич брала активну участь у різних концертних програмах факультету, успішно захистила магістерську роботу, присвячену інтерпретації сюїтних циклів українських композиторів (Лесі

Дичко, Б. Фільц та ін.), із ілюстрацією їх виконавської інтерпретації [1; 2]. Ю. Панькевич займається творчою і педагогічною роботою у м. Києві.

Серед наступних випусків – К. Куртяк, переможниця I етапу Всеукраїнської олімпіади з музичного мистецтва, яка виступала у концертах камерної фортепіанної музики як сольо, так і в фортепіанному дуєті з І. Лещук. К. Куртяк проводить активну педагогічну, концертно-просвітницьку діяльність у ДМШ м. Хуста Закарпатської області, опираючись на виконавський та дослідницький досвід, набутий впродовж підготовки магістерського дослідження, присвяченого проблемі формування музично-стильового досвіду [1; 2].

Завершуючи навчання, І. Лещук підготувала концертну програму камерної фортепіанної музики разом із молодшою студенткою класу М. Дорошевич, у якому традиційно крім зарубіжної музики звучали твори вітчизняних композиторів Д. Бортнянського, С. Борткевича, Н. Нижанківського та ін. [1]. І. Лещук успішно виступила в дуєті з викладачем ЛССМШ імені С. Крушельницької В. Гойсаком. У їх виконанні прозвучали твори для саксофону та фортепіано Ежена Бозза, Такаші Йошімата. Згодом із В. Гойсаком на ювілейному концерті-звіті факультету виступав студент класу Я. Запотоцький.

І. Лещук-Томин виборола Гран-прі на Міжнародному конкурсі-фестивалі «Закарпатський едельвейс – 2013» (Ужгород) у номінаціях як соліст та концертмейстер. Вона проводить активну діяльність як педагог і концертмейстер ДМШ № 1 м. Тернополя.

Цікавим творчим проектом стала програма студентів класу М. Дорошевич та Я. Запотоцького «Два погляди – дві інтерпретації», у якому представлялися інтерпретації різних творів одного композитора (Л. ван Бетховена, Ф. Шопена); у другому відділі – інтерпретації творів сучасних митців, у тому числі українських [1].

Ще один фортепіанний проект був підготовлений М. Дорошевич разом із І. Крись, у якому прозвучали інтерпретації творів фортепіанної класики, зразків романтичної музики, української фортепіанної спадщини (М. Лисенко, Н. Нижанківський, С. Борткевич, М. Скорик та ін.). І. Крись, поєднуючи виконавську та дослідницьку діяльність, захистила дипломну роботу, репрезентуючи виконавські інтерпретації, стильовий, виконавсько-методичний та художньо-педагогічний аналіз на прикладі фортепіанних циклів Н. Нижанківського, М. Вериківського, Б. Фільц [1].

Серед останніх творчих проектів – творча магістерська програма І. Дубини, присвячена різножанровій музиці українських композиторів. Програма стала ілюстрацією до магістерського дослідження, присвяченого фортепіанній музиці долисенківської доби [1].

Підсумовуючи, можемо прослідкувати, що доцент І. Гринчук є палкою шанувальницею і популяризаторкою української музики. Це вилилося, зокрема, у підготовлених нею 7 випусках методичних посібників з творів українських композиторів різних епох. До збірників включені зразки фортепіанної музики від композиторів долисенківської доби – до творів сучасних митців із різних регіонів України, української діаспори, композиторів, пов'язаних із Тернопіллям (більше 80 імен) [4]. Окремий навчально-методичний посібник «Фортепіанні твори М. Вериківського» (2016) вийшов з друку до відзначення 120-річчя від дня народження митця [3]. Матеріали випусків активно використовуються у репертуарі фортепіанних класів мистецьких закладів різного рівня акредитації Тернопілля, різних регіонів України, у репертуарі для слухання музики на уроках музичного мистецтва.

Мистецько-краєзнавча дослідницька спрямованість реалізувалася і продовжується в окремому напрямку керованих І. Гринчук дипломних та магістерських робіт, зокрема присвячених видатним особистостям, пов'язаним із Західною Україною (В. Барвінський, С. Людкевич, Н. Нижанківський, С. Крушельницька, М. Колесса, А. Кос-Анатольський, М. Вериківський, М. Скорик, Б. Фільц, І. Білозір, сучасні автори фортепіанної музики та інші), досліджень, присвячених освітнім та культурно-мистецьким осередкам краю. До кола наукових зацікавлень доцента І. Гринчук входять також проблеми історії та теорії мистецької педагогіки і освіти, сучасних інноваційних художньо-педагогічних технологій.

Коцертно-просвітницькі традиції класу кандидата педагогічних наук, доцента І. Гринчук продовжили її численні вихованці. Серед них, зокрема, викладач Тербовлянського коледжу культури О. Яременюк, концертмейстери Тернопільського музичного коледжу імені С. Крушельницької Н. Скалій та Н. Дергак, педагоги дитячих музичних шкіл області Л. Шафран, М. Плебан, І. Ференц, С. Нечай, Н. Догляд, Т. Дмитрук, С. Копилова, згадувані вище К. Куртяк, М. Дорошевич, І. Лещук-Томин, І. Крись, І. Дубина та ін. Серед випускників-піаністів заочного

відділення – педагоги-методисти Л. Дідик, Н. Дзвінка, В. Прус, І. Черняк, Н. Гумницька, О. Громик, Н. Зендран, О. Довбуш (Лацік), Т. Сасанчин, В. Луцко, О. Милькус та ін., які поєднують навчально-методичну та культурно-просвітницьку роботу на базі дитячих музичних та загальноосвітніх шкіл, Центрів дитячих творчості Тернополя, Тернопільської, Львівської, Хмельницької областей [1].

Висновки. Отже, можемо резюмувати, що інтегрований підхід, який поєднує навчально-виховну та концертну діяльність, сприяє формуванню у студентів виконавсько-просвітницького досвіду, закладає підґрунтя для наступної творчої фахової самореалізації музиканта-педагога. Разом з тим, такий підхід розвиває традиції фортепіанних класів ТНПУ імені В. Гнатюка.

У наших наступних публікаціях плануємо повніше представити концертну та педагогічну діяльність інших педагогів-піаністів університету для створення цілісної картини продовження та розвитку традицій Львівської фортепіанної школи на Тернопіллі, для аналізу взаємовпливів інших виконавських шкіл.

Література

1. Архів І. Гринчук (архів не упорядкований)
2. Гринчук І., Проців Л. Концертно-просвітницька та конкурсно-фестивальна діяльність випускників фортепіанних класів // Мистецька діяльність у сучасному соціокультурному просторі (25-літній творчий внесок факультету мистецтв Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка): колективна монографія/ за заг. ред. Б. О. Водяного, О. С. Смоляка, З. М. Стельмашука. Тернопіль: Факультет мистецтв Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка, 2018. – С. 274 – 295.
3. Фортепіанні твори М. Вериківського : навчально-методичний посібник. / Упоряд. : І. Гринчук, О. Горбач. Тернопіль : Астон, 2016. – 106 с. (12 іл.).
4. Фортепіанні твори українських композиторів : Навчальний посібник. Випуск 7, упоряд. : І. Гринчук, О. Горбач. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2019. – 120 с.